

شنۆ

سه‌ره‌تا ده‌مه‌ه‌وی له‌وه‌وه ده‌ست پێ بکهم که تاراوگه ئه‌و شوینه‌یه که کهمانی تاراو یا تارتێدراو له خۆیدا کۆ ده‌کاته‌وه و چه‌مکیکی مه‌کانیه وو چوارچۆیه‌یه‌کی جوگرافیه له ده‌وه‌ی سنووره‌کانی زێد و نیشتمان. تاراوگه شوینه‌گه و بزۆینیکی گه‌وره‌ی نوێبوونه‌وه واده‌یتانه. له ئه‌ده‌بیات و فه‌ره‌ه‌نگی نێمه‌ی کورده‌دا غه‌وره‌یه‌ت هه‌میشه مانایه‌کی نینگه‌تیقی هه‌یه.

+ مێژووی کورد هه‌ر له‌سه‌ره‌تای په‌یدا‌بوون و ده‌ره‌وتنی به‌ هه‌رتیمی کوردستان که بێ گومان کۆچ و تاران روویه‌کی دیکه‌ی ژیا‌نی کورده. ناکام و به‌ره‌مه‌ی کۆچینی به‌کۆمه‌ڵ و مێژوویی تاران و دا‌بران و دوورخانه‌وه‌یه. که‌م نه‌ته‌وه هه‌یه له‌م ناوچه‌یه‌دا به‌را‌ده‌ی کورد تووشی کۆچ‌ه‌وه‌ بووبی، چ وه‌ک کۆچ و ره‌وی ناو زێدی خۆی و ده‌ره‌کان و ره‌و کردنی له‌لایه‌که‌وه بۆ لایه‌کی دیکه‌ی کوردستان، چ وه‌ک تاران‌دن و ده‌ره‌کردنی له‌ کوردستان به‌ره‌و هه‌نده‌ران. قوناغی نوێ به‌تایه‌یه‌تی له‌ ده‌ سا‌لی رابردوودا نه‌ته‌نیا بۆ

گه‌لی کورد، به‌لکوو له‌ ژیا‌نی هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی دیکه‌ی ناوچه‌ی سه‌ری هه‌لدا‌وه. قوناغی که‌ له‌ دوا‌ی شه‌ری یه‌که‌می جی‌هانی و دا‌به‌ش بوونی گه‌لی کورد و نیشتمان‌ه‌که‌ی به‌سه‌ر چه‌ند وڵاتی ناوچه‌که‌دا هاتۆته‌ ئارا‌وه. له‌م قوناغه‌ دا‌یه که ده‌سه‌لاتی یاسایی و حکومه‌ته‌کانی ئه‌م وڵاته له‌ پێنا‌وی پێکه‌یتنان و دروست کردنی نه‌ته‌وه و پیا‌ده‌کردنی په‌رژێی ده‌وله‌ت- نه‌ته‌وه ، هه‌ول بۆ سه‌رینه‌وه‌ی شو‌ناسی قه‌ومی و ته‌نتیکی کورد ده‌ده‌ن و له‌م قوناغه‌دا‌یه که بیر و هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی یه‌لا‌ی کوردیش وه‌ک دۆ‌کرده‌وه‌یه‌ک له‌به‌رامه‌به‌ر ئه‌و هه‌وله‌ دێته ئارا‌وه. و کێشه‌یه‌ک به‌ نا‌وی کێشه‌ی کورد با‌ڵ به‌سه‌ر گشت لایه‌نه‌کانی ژیا‌نی کۆمه‌لایه‌تی و تا‌اکه‌ه‌می نێمه‌دا ده‌کێشی و نیشتر لێ‌زه‌وه کۆچی کورد مانا‌و رووخساری نوێ به‌خۆیه‌وه ده‌گرێ. ده‌توانی کۆچ و ره‌و بۆ ئه‌م هۆیا‌نه‌ی خواره‌وه بگه‌ڕێته‌وه، هۆگه‌لی وه‌ک "سیاسی، ئابووری، که‌لتووری، مه‌زه‌به‌ی".

+ له‌به‌ر نه‌بوونی نازا‌دی را‌ده‌به‌رین، پێشیل کردنی مافی مرۆ‌ف و نازا‌دیه تا‌که کهمیه‌کان و له‌به‌ر چا‌و نه‌گرتنی مافه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کان ، گه‌لی کورد به‌گشتی و ژن به‌تایه‌یه‌تی وه‌ک نی‌وه‌ی کۆمه‌لێش دووجار ده‌چه‌وسێته‌وه و زوولمی لێ ده‌کرێ و له‌مافه سه‌ره‌تایه‌یه‌کانی بێ‌یه‌ش ده‌بێ، ئه‌وه له‌ هۆ‌کاره سیاسی‌ه‌کانن وه‌ک هۆ‌کار گه‌لی سه‌ره‌کی و سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش با‌ری کولتووری و ده‌توانی هۆ‌کارێکه دیکه‌ بێ بۆ دوورخانه‌وه و ده‌ره‌کان و نیشته‌جێ بوون له‌ تاراوگه.

— له به‌ر خراپ‌ی با‌ری ئابووری و نه‌بوونی گو‌زه‌ران و نیشکانا‌ت و ریفاهیا‌تی باش، و بێ‌کار‌ی و نه‌بوونی کارگه‌و کارخانه‌ی سه‌نه‌ته‌ی له‌ ناوشه‌کانی کوردستان و ده‌زینی سه‌روه‌ت و سامانی کۆمه‌لگه‌مان تا‌کی کورد به‌ ناچار‌ی کۆچ ده‌کا بۆ باشت‌ر بوونی وه‌زعی ئابووری.

— له با‌ری مه‌زه‌به‌یه‌وه له‌ وڵاتی نێ‌ران دا که‌م‌یه‌تی به‌ مه‌زه‌به‌یه‌یه‌کان ده‌خه‌رتنه ژێ‌ر فشار و نه‌شکه‌هه‌و نازار و نه‌زیه‌ت بۆ ئه‌مونه به‌ه‌ایه‌یه‌کان مافیا‌ن پێشیل ده‌کرێ و ئه‌وان به‌ ناچار‌ی وڵاتی خۆیان به‌ جێی دێ‌لن. یا‌ن به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که کۆمه‌لگای کورد‌ه‌واریمان پێکه‌تایه‌کی مه‌زه‌به‌یی‌یه و مه‌زه‌به‌ به‌ سه‌ر که‌لتوور و فه‌ره‌نگمان دا زا‌له، تا‌کی کورد

شوناسی کومه‌لایمتی وده‌دست دتینن و بۆ باشتر وده‌دست هیتانی شم رۆله رۆژانه هان دده‌رین و تمشویق دده‌کرین.

با شه‌وش بلیم که نابین نیمه به هم‌موو کلتوریکی شم (تاراوگه) بلین باش یان خراب و به هم‌موو شته‌کانی نیره (کوردستان) بلین جوان یان ناشیرین. با هر چند به کورتی و سرپین‌پانه بپه‌راوردنیک له نیتو ژنانی کومه‌لگای خومان و ژنانی رۆژئاوا دا بکمی هرودک پشتر باسم کرد ژن به هۆی کومه‌لگای گپروگرفت و کۆت و به‌نده‌وه ناتوانی شم ژبانه نا دلخوازو زۆره‌ملی‌یه به جینی بیلن و کۆتایی بهو دۆزده جینی که بۆیان پینک هیتانه سره‌درای شم هۆیانیه که پشتر باسم کردن ناعه‌دالته‌ی بنه‌ماله و به هیتند نگرنتی قسه‌ی ژنان دده‌لته و یاساش بهو جزوه که ده‌ی پشتیوانی لپ ناکا. (له کومه‌لگا رۆژئاوا بیه‌کان دا شه‌وه که بلین ژنان به هم‌موو خواست و ماف و داواکانیان ده‌یشتوون به‌لام ژنی کورد به گشتی بۆ شم موعادلاته‌کان ته‌واو به پینجه‌وانه‌وه دده‌گۆردین. ژن بۆ خۆیه‌تی و که‌سایه‌تی سره‌به‌خۆی هه‌یه، حساب له سرخۆی دده‌کرین نه‌ک دهوروبه‌ری، تا راده‌یک له باری نابوری‌یه‌وه سره‌به‌خۆی دهب، بروا به خۆبوونی تیدا به هیتزه، هه‌لبۆاردنی هاوسه‌ریش مافی سروشتی هر که‌سینک و نازووسه‌ندایه و سره‌درای شه‌وش یاسا پشتیوانیانه.

— سیمۆن دوبوار له کتیبی دوهم دا نووسبوویه‌تی:

پیه‌ندلی نیتوان دوو مرۆف، شه‌گهر هه‌ولینک بی بۆ شه‌وهی که یه‌کینیان به هۆی شه‌وه دیکه‌یانه‌وه خۆی کامل و ته‌واو بکا، سره‌نجام به شکست کۆتایی دئ. چونکه شه‌وه نیشان دده‌ا که شه‌وه مرۆفه ئینسانینکی نانه‌واوه. پینکه‌وه‌نانی ژبانی هاویه‌ش ده‌بی به‌شداربوونی دوو مرۆفی خودموختار بپ، نیکی که‌وی و لويس به‌ک له هه‌لسوورانی بزوتنه‌وهی ژنان که کتیبی ژنان له دونیای موسلمان دا نووسبوینه: شه‌وه مه‌حدودیه‌تانه‌ی که مه‌زه‌هب و سونه‌ت له لایه‌ک ده‌ست و بالی پیاوان نا‌واالا ناکاو شه‌وه فشارو ترسانه‌ی که مۆدیرینتراسیۆن به هۆی خاوه‌ن کارو به‌رپرسیانی نیداری و ریک‌خواه دده‌لته‌تی‌یه‌کان و به‌ده‌ست تپوهردان و به‌رپوهردنی بیری سیاسی که پینک هاتووه، والیده‌کان بنوسین به تهنیا ناوه‌ندیک که هیتشتا له دستیان دایه و کۆترۆلی دده‌کن و به هم‌موو هیتزی

له‌وانه‌یه توانای به‌رگری کردنی له به‌رانه‌بر شه‌وه نهبین و رینگه‌ی تاراوگه به ناسانی دده‌گریتته‌به‌ر.

— پیتم وایه دووری و تاران و تاراوگه کاریگه‌ری راسته‌موخۆی هه‌یه له سر هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی تاکی کورد به گشتی و به‌تایه‌تی ژنان؛ که‌سینک که دده‌تاری و رینگه‌ی تاراوگه دده‌گریتته‌به‌ر له تاران هه‌ست به که‌مایه‌تیه‌ک دده‌کا سه‌بارده‌ت به دنیای که شه‌وه به جینی هیتشتوه و شه‌وه دنیایه‌ی که تیدا دده‌ی. له‌وه‌و‌ار چپوه جوغرافیایه‌ی شه‌وه‌دا فه‌ره‌نگ و کلتور و کومه‌لگای داب و نه‌ریتی سواو و دواکه‌وتوو سه‌بارده‌ت به ژن به‌رپوه دده‌چن که ژن بهو هۆیه‌وه ناتوانی رۆل و که‌سایه‌تی سره‌به‌خۆی خۆی هه‌یه، هه‌میشه پشت به باوک و براو هاوسه‌ری و مندالانی کوری خۆی دده‌ه‌ست، به گشتی که‌م وا هه‌ی کچ به ره‌زانه‌ندی خۆی ژبانی هاویه‌ش پینک بیلن که به داخه‌وه تا ئیتشتاش شم دیارده‌یه هر له کوردستان دا به‌رده‌وامه و پپه‌روی لپ دده‌کرین شه‌وش به هۆی له خوار بونی ناستی فه‌ره‌نگی و کومه‌لایه‌تیمانه. یان ژن به هۆی کیشه‌وه گرفت و ناکۆکی که له بنه‌ماله‌دا هه‌یه‌تی ناتوانی رن ته‌لاق و جیا‌بوونه‌وه بگریتته بهر و کۆتایی بهو دۆزده جینی که بۆ پینک هاتووه که من بۆ دوو هۆی دده‌گریتته‌مه‌وه له لایه‌ک له بهر شه‌وه روانین و بیرکردنه‌وه چه‌وتانه‌ی که‌مه‌لگا‌که‌مان و له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه سره‌به‌خۆی شه‌وه‌ی نابوری. له کومه‌لگا‌که‌سه‌ری‌یه‌کان و به‌تایه‌تی پیاو سالارده‌کان دا ژن هه‌میشه وه‌ک مه‌وجوودیکه نا ته‌واو سه‌یری کراوه و هه‌میشه وتووینه‌وه که ژن نابین بپ له به‌ره‌ی خۆی زیاتر راکیشی. که‌وا‌بو ژنیک له کومه‌لگایه‌کی وادا گه‌وره بووبین و ته‌مه‌نی مندالی و میتر مندالی و لاوه‌تی خۆی له‌وه‌ی تپه‌ر کردین بۆ شه‌وهی ژنیکه‌ی باش و نمونه و دایکینکی فیداکار بپ به دوا‌ی شوناسینکی نوئ و قایم دا دده‌گه‌رئ و ده‌بیته ژنی پیاوتیک که شه‌وش به‌ره‌مه‌ی بپرو فکری کومه‌لگای باوک سالاری‌یه ژنیک که هپچ کات شه‌وه دده‌تانه‌ی شه‌وه‌وه به نازادایی بپر بکاته‌وه و خۆشه‌مبستی بکاوه‌عاشق بپ.

ئیتشتاشی له گه‌ل بپ ژنان بۆ شوناسی کومه‌لایه‌تی خۆیان دهبین له سایه‌وه پهنای پیاوان دابن. ژنان له بنه‌ماله‌دا وه‌ک هاوسه‌رانی باش، کچانی باش و دایکانی نمونه له کومه‌لگا‌دا به قه‌بوول کردنی شه‌وه ریتسا و یاساو سونه‌تانه‌ی که پیاو دایده‌تی هوییه‌ت و

ژنی کورد له شکلینکی نوښ دا که له تاراوگه له گهڼی بهره روویه، نمرکی وهک ژن قورستر دهبن. نو که له کوردستان بۆ راگرتنی مندالنهکانی له بنه‌ماله‌که‌ی یارمته‌ی ودرده‌گرت له تاراوگه دووری دا به تهنیایی نو نمرکه‌ی له سره شانه. پین نه‌سپاردنی به‌شیک لوم نمرکه به باوکان هینزیکي زوری لی ودرده‌گرږی و پینک هملپژان و توره بوونینکی نو پینک دینن. پیاو لوم نیوده‌ی نینگرانی نو نیمکاناته‌ی که له زیندو نیشتمانی خوی له دهستی داوه، رۆلی بۆیوی و نان هیننری بنه‌ماله که گرینگی‌یه‌کی تایبته‌ی پین دابوو به شیوه‌ی کانی لی دستیندرږی، ودرگرتنی هملومهرجی نوښ له پیاوان دا قورستر به‌ریوه دهجی. نوم خۆ گوبانندن و رینکخستنه له ژنان دا هیندیک ناسانتره.

مرۆفی کورد به گشتی له تاراوگه دا همست به جیاوازییه‌ک له کلتور و فرهنگي خوی ده‌کا. نو کورده‌ی که له کوردستانه‌وه روو له نورویا ده‌کا، نگره بریاری به جیه‌تشتنی شته نینگه‌تیغه‌کانی کلتوری کوردستانی نه‌داین، به دلنیا‌یه‌وه توشی گروگرفت و کۆمه‌لنیک قهرانی شه‌خسی و بنه‌ماله‌یی دهبن.

نو کوردانه‌ی له دهره‌وه‌ی ولاتی خویان ده‌ژین نگره به عه‌قلینکی نین و پینشکه‌وتوو شته دواکه‌وتوو‌ه‌کانی کۆمه‌لی کورده‌واری فرږ نه‌ده‌ن و به جینی نه‌هینلی و به ودرگرتنی شته باش و پۆزینتفه‌کانی نو‌ی (تاراوگه) هملس و کموت له گه‌ل ژیانی خوی دانه‌کا ژیانینکی سرکه‌وتوی نابن.

سهرچاوه‌کان:

— ههفته‌نامه‌ی رۆژه‌لالت
— ایران امروز

خویانه‌وه پینش به ئالوگۆر له رۆلی ره‌گه‌زی و له شوینی نادیموکراتیکانه و پیاو سالارانه‌ی بنه‌ماله‌ بگرن. ژنان که زیاتر به هوی فشاری سیاسی‌یه‌وه تاراوگه هملده‌بۆزین، له یه‌که‌م ساله‌کانی نیشته‌جینی بوونیان له تاراوگه‌دا نه‌وانیش همره‌ک پیاوه‌کان سالانی چاوه‌رانی و کوچکاویانه. سالانیکه بۆ دۆزینه‌وه‌ی پینگه شوینیک له ولاتیک دا هیچ پیوه‌ندی‌یه‌کی به هملومهرجی ژیانی پینشوی نه‌وانه‌وه نیه. سالانی به دوا داگه‌رانه و پیرای کشف و دۆزینه‌وه‌ی شتی نوښ که له لایه‌ک سهرنج راکیشه و له لایه‌کی دیکه‌شوه جین نینگرانییه. نو سالانه سالانی جینگر بوونی سهره‌تاییه. پاشان ژنان به دوا ناسینیکي زیاترن له کۆمه‌لگاو شوینی ژیانان. نا لیره‌دایه که روانینیکي نا دروست و نا به جینی له شیوه‌ی هملس و کموتی ژنان له ولاتانی رۆژناوایی پینک دین و وا دینه به‌رچاو که گویه ژن شیت و شه‌یدای کۆمه‌لگای رۆژناوا بوون. نو‌وه‌ی که سهرنجی ژنان بۆ لای خوی راده‌کیشی، شیوه‌ی ژیان کردنیکي دیکه‌یه. ژن ده‌توانن به تهنیایی بۆ به بی نو‌وه‌ی که خراب قه‌زاوه‌تی له سره‌ بکرږن، ده‌توانن به تایبته‌ی ژیانی به‌ریوه‌بیاو دهره‌تانه‌ی بۆ پینک دین که بیر له رابردوی خوی و نو شتانه‌ی که به درینزایی ته‌مه‌نی بۆ بقه‌و عه‌بییه بووه بروانن. تینک هملجورینیکي جیدی دهروونی بۆ دروست دهبن. له راستی دا گرفته که له‌وه‌وه دست پینده‌کا که نو له‌وه ده‌کاتوه که ده‌توانن ب شیوه‌یه‌کی دیکه ژیان بکا و هملمو کات له بیر کورده‌وه‌دا دهبن. به‌لام پیاوان به شیوه‌یه‌کی دیکه له همللدان، همللدانه‌که‌شیان که‌متر زه‌ینی و دهروونیه. همللدانی نه‌وان بۆ پاراستن و راگرتنی نو شتانه‌ی رابردوییه. نه‌وان ده‌زانن که فه‌زاکه، فه‌زایه‌کی گوبچاو نیه بۆ راگرتن یان په‌روه‌ده کردنی نه‌ندیشه‌کانیان به‌لام، ناماده‌ش نین همره‌ا به ناسانی و به بی خه‌بات هملمو نه‌وانی که سالانیک خویان پیوه راناوه له دهستی به‌دن. سیمۆن دۆبوار همر له‌م پیوه‌ندی‌یه‌ش دا نووسپویه‌تی:

"پیاو همر له‌و کاته‌ی که ژنی له جینگاری گهرم و سارده‌دا ده‌وښ، به‌بښ قورسایی و به ته‌وایی پین به‌خراوایی ده‌وښ، پیاو داوا له ژن ده‌کا که دل‌ی پین بیه‌ستږن و له گه‌ل نو‌وه‌ش دا نازادی بکا، دوویات بوونه‌وه‌ی رۆژه‌کانی بۆ مسۆگهر بکا، به‌لام دل‌ی نه‌ره‌هینن. هملمو کات ناماده‌ بښ به‌لام هیچکات موزاجیمی نه‌بی".